

ontstaan. Veeleer is het een toestand die indruischt tegen de Scheppingsgedachte. Volgens den eisch van de Scheppingsgedachte moest het alles één zijn; één zijn niet door uitwendig aangelegde, maar door geestelijke, innerlijk saambindende kracht. Vandaar dat niet de mensch, maar alleen Christus de eenheid herstellen kan, juist doordat hij die eenheid niet zoekt in uitwendigen band noch in geweld, maar in het geestelijk omzetten van den geest des menschen, het uitbranden van de zonde, en het te niet doen van de schuld, die de verdeeldheid had doen opkomen. Vandaar dan ook, dat de apostelen er gedurig op wijzen, hoe de Christus tot deze aarde komt niet als tot een hem vreemde wereld, maar tot een wereld in wier schepping hij als het Eeuwige Woord zelf de natuur en den aard der dingen bepaald had, en er zelfs nadruk op leggen (Col. 1:16 v.v.), dat door Hem alle dingen geschapen zijn, dat hij voor alle dingen is, en dat alle dingen te saam bestaan door Hem. Met Jezus valt de scheidsmuur, omdat hij alleen machtig is de oorzaak van onzen eeuwigen honger en kommer weg te nemen, de ziektekiem die de deeling veroorzaakt had, te vernietigen, en hierdoor vanzelf de eenheid weer uit de Scheppingsidee zelf te doen herleven. Doch om dit doel te bereiken, moest een tusschen-periode worden ingeluid; een periode waarin de geestelijke eenheid nog niet kan doorklinken, waarin deswege de in-deeling van Staten onder Koninkingen of Overheden nog moet standhouden; en waarin inmiddels toch het groote werk van de terugbrenging der eenheid van ons geslacht moet worden doorgezet. Daarvoor is het Koningschap van Jezus in het leven geroepen, daartoe heeft God zijn heilig Kind tot Koning gezalfd. En vandaar dan ook, dat hij het verschijnen van den Christus, Johannes hem niet in de eerste plaats als Zaligmaker, maar met nadruk als Koning aankondigt. Immers zijn roepen is steeds, dat het Koninkrijk der hemelen nabij is gekomen, en Jezus, zelf optredende, begint evenzoo met zijn zaligmakende genade, maar zijn Koningschap op den voorgrond te stellen. Ook zijn eerste verkondiging toch is, dat het Koninkrijk nabij is gekomen. En als hij voor Pilatus staat, is het nog zijn belijdenis, dat hij de Koning is, en om Koning te zijn in de wereld is gekomen. Ook op zijn Kruis stond niet zijn eereitel van Zaligmaker, maar van Koning. De toestand in deze tusschenperiode is alzoo, dat de Staten voortbestaan; en dat de koningen der aarde hun scepter blijven voeren; maar dat hoog boven en over alle deze koningen der aarde de Zone Gods en Zoon des menschen als Koning wordt ingezet, om een Rijk te vestigen dat niet uit de aarde is, maar door hemelische kracht zich zal handhaven.

„Het is volbracht.“

[GOEDE VRIJDAG.]

Toen Jezus dan den edik genomen had, zeide hij: Het is volbracht. En het hoofd buigende, gaf den geest.
Joh. 19: 30.

Het „Volbracht“ van Golgotha valt in één enkel, diep uit het hart gescheurd, woord, naam, en de vervulling van Gods Raad, en de voleinding van het Verlossingswerk door den Middelaar, en de bevestiging van ons eeuwig Behoud.

Ook het einde der smart sprak er in. Het lijden van Jezus was zoo aangrijpend, zoo afmattend, zoo uitsputtend geweest, naar ziel en lichaam beide. Het was heel den nacht en al de uren van den dag, zonder tusschenpoos, rusteloos doorgegaan. Niets was hem gespaard, en de felle bitterheid van zijn vijanden had hem onder dit lijden telkens weer gekweld en gekwetst. Elendelijk kon Jezus bijna niet meer. Zelfs zijn stem begaf hem, en de tong moest hem nat gemaakt, zoo hij het Volbracht konnen uitspreken.

Daar lijden heeft Jezus niet in onaanvaardelijkheid geleden. Geen ogenblik mag de gedachte bij ons opkomen, dat onze Heiland, gedragen als hij was door zijn Goddelijke natuur, boven het lijden verheven was, en minder lijden dan een onzer de smarten des doods zou hebben gevoeld. Hij was onze één, den broederen gelijk geworden, zijn menscheelike natuur was naar het vleesch en bloed der kinderen. Van verlaaging, van afstomping van het menscheelike gevoel kon daarom in Jezus geen sprake zijn. Er ontvingt ge den indruk, dat Jezus in tijdsgevoelheid ons verre te boven ging. Zijn indrukken waren zoo veel dieper. En zooals geen onzer dien naam ontvingen kan, in Man van Smarten Jezus' eigen naam geweest. Nu brengt alle pijn evenals alle smart den natuurlijke drang met zich, dat wie pijn lijdt er alles op zet om die pijn te doen eindigen, of althans dat we, waar we die pijn nu eenmaal moeten doormaakt, het heimwee naar het einde er van in ons voelen opkomen. Lust in pijn ware onmenscheelike, en ook in Jezus' menscheelike gevoel moet daarom wel, al die uren lang, het zuchtend verlangen naar het einde gewoond hebben. En nu Jezus dan eindelijk dit einde genaderd zijt en de beker der smarten is geleidigd, en nu de doodstrijd ontbonden is, het sterven zelf schier als een verlossing kan worden begreep, nu klinkt ons in dit Volbracht de kreet der bevrijding tegen. Het lijden is doorstaan, de smart is doorworsteld, er hij sterft nog een bede tot zijn Vader en 't zal alles voleind zijn. De dood zal hem de verlossing brengen, en daarom, in dit „Het is Volbracht!“ spreekt ook het gevoel van verademing, dat nu de laatste teug uit den bitteren drinkbeker staat gedronken te worden.

Maar toch, niet dit was de diepe zin, waarin Jezus zijn „Het is volbracht“ aan 't Kruis, eer hij stierf, uitspreekt.

Het lijden van Jezus begon niet eerst in Gethsemane, of op Golgotha voleind te worden. Onze Catechismus spreekt het zoo teeder en zoo juist uit: „Dat hij aan lichaam en ziel, den gansen tijd zijns levens op aarde, maar inzonderheid aan het einde zijns levens, den toorn Gods tegen de zonde des gansen menscheelijken geslachts gedragen heeft.“ Het lijden van Jezus begon in de zelfvernietiging toen hij de gestaltenisse eens dienstknechts aannam en den menschen is gelijk geworden. Het lijden ging voort en verder, toen hij, in gedaante gevonden als een mensch, nuchtelijke vernederde. En het lijden werd voleind toen hij in die vernedering, na zijn zelfvernietiging, gehoorzaam geworden is tot in den dood, ja, den dood des Kruises. Het Goddelijk Messiasprogramma kon geen ander zijn, en zoo was het dan ook aan de profeten voor hun zielsorg getekend: „Een lam dat stom is voor dien die het scheurt, en zijn mond niet opendoet“.

Daar alles moest in lijden volbracht worden. Van af in Maria zijn ontvangenis in onze verzwakte natuur en het sluimeren in de Kribbe te Bethlehem; en zoo al die drie en dertig jaren door, zijn luiervoren voor de zonde der wereld te midden waarvan hij leefde: zijn in zijn eigen ziel zich terugtrekken voor het demonische, dat hem van alle zijden omringde; zijn teleurstelling bij schier een ieder met wie hij in aanraking kwam, tot bij zijn eigen jongeren. Altoos die haat en die smaad, die hoop en die schimp die hem achtervolgden. Die afstootende waar zijn hart altoos aantrekking zocht. Dat gedurig dreigen om hem te pijnigen, ja, te doden. En toen die laatste week, met haar heilse bitterheden, dat verdra van Judas, dat terven en tarten van de priesters, dat ruw spotten van Herodes en ruw toetasten van de Romeinse soldaten. En eindelijk de laatste van al, dat doodspellende Kruis.

Maar ook in dit alles school de heerlijkste belofte. Het was het Goddelijk programma van het lijden van den Man van smarte, maar tegelijk was het 't Goddelijk programma voor de redding der wereld, en voor het redden in die wereld van de eere zijns Gods. Het gold niet een worsteling met menschen, maar een worsteling met demonen, een terugdringen van satan, een doen triomfeeren van der uitverkorenen behoud, van den raadslag Gods over den onheiligen opstand van den Boze. Dit alles zag Jezus klaar voor zich, toen hij zich vernederde en in onze menscheelike natuur inging. Die zelfvernederde was een vernederde die hij gruwde, waartoe hij zich wilig geleend heeft, waarbij hij alles vooruitzag en vooruit wist, wat hem te wachten stond, en waar hij toch met een oneindig diepe liefde op inging, om den raad des Drievienigen Gods over satan te doen zegeren en den menschen, die naar Gods beeld geschapen was, eeuwige behoudenis aan te brengen.

Onder die bange levenszaak heeft Jezus drie en dertig jaren gewoond. En nu is 't eindelijk doorgegaan. Na komst de verheerlijking naar Gods raad, nu komt het heil van zijn verlorenen, en de onuitsprekelijke heilige vreugde, die daarbij Jezus menscheelike hart doortintelt, die is het die, eer hij sterft, haar heilige uiting vindt in dié plechtige, in dié solennelle: *Het is volbracht!*

En zoo verstaan wordt dit: *Het is volbracht!* van zelf het laatste woord van vertroosting dat Jezus van het Kruis ons, als zijn verlorenen, toeriep. In dit woord toch bezegelt Gods Zoon ons zelf de volkomen vrucht van zijn Verlossingswerk. De laatste twijfel, of onze redding wel volkomen zou zijn, wordt door dit diep-aangrijpende woord van Jezus uit ons bekomende ziel gescheurd.

Just voor wie ten leven gaat, is de worsteling met schuld en zonde zoo bang. De wereld weet daar niet van. Zij lijdt er niet onder. Zij worstelt niet in het zelfvernietigend besef van schuld en zonde. Ze lacht veel meer over den afgrond die haar van God scheidt, heen. Ook de tijd-geloovige weet hier niets van. Voor hem is het als van zelf sprekend dat Jezus voor hem stierf, en hij vindt het goeden natuurlijk, dat hij door wat Jezus deed van alles af is. Maar zoo staat 't in het hart van den waarachtig geloovige niet. In diens hart prikkelt schuld en zonde gedurig weer tot zelfveroordeeling en komt telkens weer de vraag op: zou het mij alles zijn kwijlgehouden? En, o, het kan soms zoo lang duren, eer op die vraag de volle verzekerdheid doorkomt. Just de ernst, waarmee de strijd tusschen zonde en heiligheid zich aan hem opdringt, maakt het voor hem soms gansch ongelukkig, dat hij toch waarlijk wel een kind van zijn God zou zijn.

En in die bange worsteling is het dan zoo heerlijk, zoo hij 't op Golgotha beluisteren mag, hoe zijn Heiland, voor zijn sterven, het ook hem toeroept: *Het is volbracht!* Volbracht ook voor u. Niet ten deele, maar geheel volbracht. Er behoeft niets meer bij. Er kan niets meer bij. Tot in haar oneindige diepte is uw schuld verzoend, tot uit merg en been uw zonde van u genomen. God zelf heeft uw verzoening voleind in het lijden en sterven uws Heilands. Er is niet meer een poging tot uitredding gedaan, maar de poging heeft ten einde toe haar doel bereikt. Gij zijt verlost. Het is alles voleind. De laatste teug uit den drinkbeker is geleidigd. Het is volbracht!

Daar rust dan onze ziel in, en daarom spreken we van den „Goeden Vrijdag.“ Als weer de dag terugkeert, waarop we met heel de Christenheid den dood onzes Heeren gedenken. Goed is ons die dag, in den diep intensen zin, dien we in dat spreken van den „Goeden Vrijdag“ leggen. Jezus lijdt niet maar voor ons, en sterft niet maar voor onze zonde, maar, eer hij sterft, geeft hij in dié Volbracht ons nog de zalige verzekering, bovendien, dat de strijd voleind, het doel bereikt, de worsteling voldongen is, en dat al wat tot onze zaligheid noodig was, door hem is volbracht. En als straks dit zegel van het Volbracht nogmaals door God zelf bezegeld wordt in Jezus' opstanding, en in zijn opvaren ten hemel, en in zijn zitten aan Gods rechterhand, dan blijft er maar één ding nog aan toe voegen, opdat het heil voor eeuwig uw eigen deel zij, en dat één is, dat *gij 't al zult gelooven.*

Ge staat dan in uw heilige gedachte zelf bij 't Kruis. Ge ziet aan het verbleken van Jezus' gelaat, dat 't oogenblik van sterven voor u Jezus gekomen is. En als hij dan den edik indrukt, om u nog 't één grote woord van algemeene vertroosting toe te roepen, en ge hoort hem dan ook u toevoegen: *Ook voor u is het volbracht!* — dan aarzelt ge niet meer, en dan vraagt ge niet meer, maar dan knielt ge neder in aanbidding en in eeuwig dank, en ge *geloofd*, dat het ook voor u volbracht is, ge *geloofd* u Heiland die 't al voor u doorworstelde, en die, nog eer hij sterft, dié Volbracht tot in uw ziel doet doordringen, of 't *Ook voor mij volbracht!* de jubeltoon mocht worden, waarmee u hart op dit Volbracht van u Heiland terugslag geeft.

Amsterdam, 18 Maart 1910.

Het college van collectanten der Remonstrantsche gemeente te Rotterdam vierde onlangs zijn 250 jarig bestaan met een feestelijke maaltijd. De spijkaart vermeldde niet alleen de gerechten, maar voegde bij elk gerecht een „toepasselijke bijbeltekst“. Reeds op zich zelf is zulk een misbruiken van den Bijbel af te keuren; maar nog erger was, dat hier metterdaad profanatie van het heilige werd gepleegd. Bij een schotel kip werd het woord van Christus geplaatst: „Aansiet de vogelen“ (Matth. 6:26); bij een kreeftenschotel het woord uit Ps. 35:4: „Laat ze achterwaarts gedreven en schaamrood worden“; bij de vruchten: „van de vruchten der boom des heils zult gij eten“ (Gen. 3:2) en bij het dessert, waarna de heeren zich met een sigaar zouden vermaken, stond aangegeven Matt. 24:6: „Nog is het einde niet“ en Ex. 19:18: „En zijn rook ging op“. Al willen we aannemen, dat dit alles niet als opzettelijke spot met den Bijbel bedoeld was, toch toonen de aangegeven voorbeelden, dat hier misbruik van Gods Woord plaats vond, te stuitender en ergerlijker, omdat een kerkelijk college zich deze „aardigheid“ veroorloofde.

Niet alleen antirevolutionaire en roomsche bladen protesteerden tegen deze profanatie van Gods Woord, maar zelfs liberale en neutrale bladen als de *Nieuwe Courant* en de *Telegraaf* spraken openlijk hun afkeuring uit over deze handelwijze. „Een smakeloos idee vooral van broeders des geestelijken levens kan men zich niet denken“, schreef de *Nieuwe Courant*.

Eigenaardig is, dat juist *De Hervorming* zich haast tegen dit eenparig afkeurend oordeel op te komen en 't min of meer voor de heeren collectanten opneemt. Ze vindt, dat het spelen met bijbelteksten nu wel niet van „bijzonder fijnen smaak getuigt“ en ze acht het ook „tafeltoes“, omdat „de bijbel nu eenmaal in het volksbewustzijn een andere plaats inneemt dan eenig ander klassiek geschrift“, maar daarmede is dan ook alles gezegd. Van profanatie, van „onheilige gemeenschap met het heilige“ was geen sprake. Hoogstens van een toegeven in jeugdigen overmoed aan een „luim“.

Zachter en verschooner kon de zaak zeker niet worden voorgesteld. *De Hervorming* niet bij de Remonstrantsche broederschap haar beste vrienden, en het bloed kript, waar 't niet gaan kan. De heeren collectanten zijn in de leerschool van 't modernisme groot gebracht en weten dus, dat de bijbel niets meer is dan een gewoon geschrift. En al was 't tactvoller geweest, om die wetenschap niet op deze wijze te lichten, de eigenlijke schuld van de ergernis ligt toch bij het domme volk, dat nog altoos in den Bijbel een soort heilig boek ziet.

De theorie der „lijdelijkheid“ neemt onder de Gereformeerde broeders in de Hervormde Kerk steeds bedenkelijker proporties aan. Wezen we onlangs op een merkwaardige uitspraak in *De Waarheidsvriend*, niet minder tekenend is wat thans in *De Gereformeerde Kerk* wordt gevonden.

„Een inzender vroeg, of ingeval een *collator* (d.w.z. een heer van een plaats, die een predikant kan aanwijzen) iemand verkliest, tegen wiens belijdenis de Kerkeraad bezwaar heeft, of de Kerkeraad dan kan weigeren zulk een predikant te beroepen?“

Het antwoord op deze vraag kan natuurlijk niet anders wezen, dan dat de Kerkeraad nooit iemand als predikant mag beroepen, die tegen Gods Woord en de belijdenis der Kerk ingaat. De volle verantwoordelijkheid van het beroep rust toch op den Kerkeraad en op hem alleen. Zelfs toen de Overheid met geweld het patronaat handhaafde, heeft de Dordsche Synode dat uitgesproken, dat de patronen niemand mochten presenteren aan de buiten eenige suspensie zijn van eenige ongezondheid in de leer en voor den Kerkeraad het recht gemeinteneerd om den gepresenteerden persoon te mogen verwerpen zoo zijn gaven of manieren de Kerk niet aanstaan. Hierover is althans onder de Gereformeerde vaders nooit verschil van gevoelen geweest.

Maar *De Gereformeerde Kerk* weet het beter.

Al dat „getrouw“ willen zijn van zulk een Kerkeraad is maar hoogmoed. „Men heeft, zoo schrijft ze, tegenover de menschen wel heel trouw gedaan, maar den Heere God heeft men eigenlijk niet erkend. Men heeft de zaak zelf beslecht, in plaats van de zaak door Hem te laten beslechten.“

Wat men dan doen moet?

Men moet de zaak „in den gebede toebetrouwen aan Hem, Die ook de harten der grooten leidt als de waterbeken.“

En dan?

„Dan zullen wij er zeker niet veel eer mede inleggen. Dan zullen wij straks niet te pochen hebben op hetgeen wij gedaan hebben.“

„Maar dan is de zaak in handen van Hem, Die leeft en regeert en het gebed hoort. Die een weg weet, waar wij geen uitweg zien. En Die machtig is om wonderlijk er door te helpen degenen die waarlijk het heil verwachten van Hem alleen.“

Zoo worden degenen, die nog getrouw willen zijn, bespot, als zoekers van eigen eer aan de kaak gesteld.

En wat nu de achtergrond is? Zet men door, zoo zegt de redactie, dan komt er *conflict*. Conflict tusschen den *Collator* en den Kerkeraad. En vóór alles moet conflict worden vermeden.

Conflictvrees is de ban, die op deze broeders rust.

En daarom moet het volk den weg der valsche lijdelijkheid opgestuurd.

Gij moet niets doen dan *bidden*. God zal het doen, als men 't van Hem alleen verwacht.

't Klinkt zoo innig vroom.

Maar wat zoudt ge zeggen van een vader, die, wanneer een moordenaar in zijn huis binnendrong en zijn kinderen wilde doden, in plaats van tot het laatste toe voor zijn kinderen te strijden, op zijn knieën ging liggen bidden, en sprak: „Heere, gij kunt de harten leiden als waterbeken; ik zal me niet als een getrouwe aanstellen; Gij moet mijn kinderen beschermen; ik verwacht het van U alleen“. En dan rustig toezag, dat die moordenaar de handen uitstak naar zijn kroost.

Niet waar, ge zoudt van zulk een vader een afschuw hebben. Vooral wanneer die „vrome“ man er dan nog bijvoegde: verzet ik me, dan komt er *conflict*, en *conflict* in mijn huis, dat nooit.

En staat het in dit geval dan anders?

De Kerkeraad is geroepen, geroepen van Godswege, om te waken over de zielen hem toebetrouwd. Hij mag geen wolf in schaapevleeskleed in de school binnen laten. De huurling vliedt, zegt Christus, maar de goede Herder stelt zijn leven voor de schapen.

En als nu een of ander heer, die naar Goddelijk recht in de Kerk van Christus niets te zeggen heeft, een moderneren of socialistischen domine aan de gemeente wil opdragen, dan moet de Kerkeraad vooral niet „getrouw“ zijn door beslist te weigeren zulk een ongelooft te beroepen.

Blijven is het eenige wat de Kerkeraad doen mag.

Want God moet het doen!

Arme schare, die zoo wordt onderwezen.

Een dogmatisch geschil?

XXV.

Het woord *Hades* in het Nieuwe Testament, dat bijna overal in citaten of beidspraken aan het Oude Testament ontleend, gebruikt wordt; en de vertaling is van het Hebreeuwsche Scheol moet daarom niet naar de mythologische voorstellingen, die de Grieken van den Hades hadden, worden verklaard, maar heeft dezelfde betekenis als Scheol in het Oude Testament, — dat is de slotom, waartoe ons vorig artikel ons leidde.

Met dezen sleutel in handen dient thans onderzocht, of de betekenis van het woord *Hades* in het Nieuwe Testament tot haar recht kan komen. Daarin ligt dan tevens de proef op de som, of onze opvatting juist was, of niet.

Na hebben we vroeger gezien, dat in het Oude Testament het woord Scheol, dat eigenlijk kloof of inzinking betekent, meestal gebruikt wordt voor het graf, in algemeen zin genomen als de groeve der vertering met al den jammer en de ellende, die door den dood over den mensch naar ziel en lichaam komt. Dood en Scheol worden in het Oude Testament altoos verbonden; wie sterft daalt naar de Scheol neer. De Scheol is het gevolg van den dood; ze omvat daarom zowel het graf, d.w.z. de plaats, waar het doode lichaam heengaat, als den staat der afgescheidenheid, waarin de ziel na het sterven verkeert.

In dien zin nu wordt het woord *Hades* gebruikt in I Cor. 15:55, waar de Apostel letterlijk de woorden uit Hosea 13:14 aanhaalt: „Dood waar is prikkel, *Hades* waar is uw overwinning!“ Laten we de afwijkende lezing, die hier niet *Hades* heeft, maar in het tweede lid het woord *dood* herhaalt, rusten, dan blijkt toch uit het redebeleid van den Apostel genoegzaam, dat het woord *Hades* hier niet door schimmernij vertaald kan worden. Immers de Apostel spreekt hier over de opstanding der lichamen. Heel I Cor. 15 is een aangrijpend betoog om de waarheid van de opstanding des vleeschens ons duidelijk te maken. In de vlak voorafgaande verzen staat: „wanneer dit verderfelijke onverderfelijkheid zal hebben aangedaan en dit sterfelijke onsterfelijkheid zal hebben aangedaan, alsdan zal het woord geschieden, dat geschreven is: de dood is verslonden tot overwinning. Dood waar is uw prikkel, *Hades* waar is uw overwinning?“ Deze triomfeerende uitroep slaat dus op de opstanding der geloovigen ten jongsten dage, want daarvan is hier sprake.

Dood en *Hades* zijn hier synoniem, ze drukken beide hier dezelfde gedachte uit. Gods kind sterft, komt schijnbaar in de macht van den *Hades*, want „het lichaam wordt gezaaid in verderfelijkheid“ (vs. 42). Maar bij de opstanding blijkt, dat deze overwinning een nederlaag wordt: „maar Gode zij dank, die ons de overwinning geeft door onzen Heere Jezus Christus“ (vs. 57). Die overwinning ligt juist in de opstanding van het verderfelijke, natuurlijke, zwakke lichaam tot onverderfelijkheid, kracht en eere. Van de *ziel* is hier zelfs niet met één woord sprake; en wordt alleen over het lichaam gehandeld, *Hades* zou men daarom hier het best door *graf* kunnen vertalen.

In gelijken zin wordt het woord *Hades* ook gebruikt in Hand. 2:37 en 31, waar de Apostel Petrus het gebruikt in verband met Christus' opstanding uit de dooden. Petrus haalt hier het woord van David uit Ps. 16:10 aan: „Gij zult mijne ziel in den Hades niet verlaten, noch zult Gij uwen Heilige overgeven om de verandering te zien.“ De Hollandsche vertaling *hel* is hier, evenals in I Cor. 15:55, onjuist, gelijk de Kantteekenaar zelf ook opmerken, want Christus' ziel kan niet gezegd worden, dat ze na den dood naar de *hel* is gegaan. Bovendien, waar de Apostel er met nadruk op wijst, dat dit woord niet in David zelf vervuld is geworden, zou daaruit volgen niet alleen dat David's ziel in de *hel* is geweest, maar dat zij daarin ook door God verlaten is; wat in strijd is met al wat de Schrift ons leert. Ook de uitlegging, dat met de *hel* hier niet bedoeld is de plaats der verdoemenis, maar de heilse smarten en benauwdheden, moet als onjuist worden

afgewezen. Immers deze heilse smarten en benauwdheden bestonden juist daarin, dat Christus aan het kruis door God „verlaten“ is geworden, en hier wordt van Christus getuigd, dat Hij in de „hel“ door God „niet verlaten“ is geworden. Vraagt men wat de Apostel dan bedoelt met deze raadselachtige woorden, dan kan de bedoeling het duidelijkst blijken uit wat de Apostel bij wijze van tegenstelling van David zegt. De Apostel grondt toch heel zijn redebeleid hierop, dat David dié profetische woord niet van zich zelf kan hebben gezegd, aangesien het in hem niet is vervuld geworden. Hoe toont de Apostel dit aan?

„Het is mij geoorloofd, zeg hij, vrij uit te spreken van den patriarch David, dat hij beide gestorven en begraven is en zijn graf is onder ons tot op dezen dag.“ (vs. 29) Uit het feit, dat David stierf, begraven werd en in dié graf bleef, blijkt dus, dat Ps. 16:10 niet op David zelf kon slaan, maar dat David „dié voordienende“ (nl. dat de Christus uit hem geboren zou worden) gesproken heeft van de opstanding van Christus, dat *zijn* ziel niet is verlaten in den Hades, noch zijn vleesch verderfend heeft gezien.“ (vs. 31) Verschillende uitleggers hebben daarom gemeend, — en onder de Gereformeerden was dit zelfs de meest gangbare exegese, — dat *Hades* hier eenvoudig het graf beteekende. Toch blijft tegen deze uitlegging dié gewichtige bezwaar gelden, dat de Apostel hier niet spreekt van het lichaam, maar van de *ziel* van Christus. En al is het waar, dat in het Oude Testament het woord *ziel* wel gebruikt wordt in den zin van *persoon*, soms zelfs van een gestorven persoon en het dan de betekenis krijgt van *lijk*, toch schijnt het te gekunsteld deze uitlegging hier over te nemen. De Apostel maakt toch blijkbaar onderscheid tusschen Christus' *ziel* en zijn *vleesch*, d. i. zijn gestorven lichaam. Van het laatste wordt gezegd, dat het de vertering niet heeft gezien, van het eerste, dat het in den Hades niet is verlaten geworden. Juister is het daarom, den Hades in verband te brengen met de „smartes des doods“, waarvan de Apostel in vs. 24 spreekt. Want hij zegt, dat „God de smarten des doods ontbonden hebbende, Christus heeft opgewekt, aangesien het niet mogelijk was, dat hij van denzelfden dood zou gehouden worden“. Christus is, dat wil de Apostel zeggen, werkelijk in den dood ingegaan; Hij is in de macht des doods geweest naar lichaam en ziel. Zijn vleesch daalde neer in het graf, zijn ziel kende de „smartes des doods“, want ook voor Hem was de scheiding van ziel en lichaam een werkelijke smart. Maar God heeft Christus' ziel niet verlaten, niet overgegeven aan die macht des doods, en niet toegelaten, dat zijn vleesch de vertering van het graf zou zien. Hij heeft de smartes des doods ontbonden, Christus uit de dooden opgewekt, het eeuwige leven Hem geschonken. Maar hieruit volgt niet, dat de Hades hier bedoeld is als een bepaald schimmernij, waarheen Christus' ziel na het sterven zou gegaan zijn. Dan zou de Apostel toch in strijd komen met Christus' eigen woord, toen hij stervende zijn ziel in de handen Zijns Vaders beval en tot den moordenaar aan het kruis gezegd heeft: Heden zult gij met mij in het Paradijs zijn. Dat Paradijs toch heeft niets te maken met een onderaardsch schimmernij, maar bevindt zich, gelijk de Apostel Paulus in II Cor. 12 uitdrukkelijk verklaart, in den derden hemel, den hemel der gelukzaligheid.

Ook hier mag de Hades niet genomen als een bepaalde verblijfplaats voor de afgestorven zielen, waar ze voorlopig worden opgenomen, maar drukt het den staat des doods uit, waarin Christus verkeerd heeft gedurende zijn verblijf in het graf.

Oageveer in denzelfden zin wordt het woord *Hades* ook gebruikt in de Openbaring van Johannes. Op het vierde plant, waar het woord voorkomt, in Op. 1:18, 6:8, 20:13 en 14, is het altoos met den Dood verbonden en treden *Hades* en Dood naast elkander op. Eigenaardig is echter aan de Openbaring, dat beide voorgesteld worden als levende, persoonlijke machten en dus gepersonifieerd worden. Dit hangt samen met de Apocalyptische profetie, die de verschillende machten, die op aarde werken, als persoonlijke wezens ziet. Zoo is de macht der zinnelijkheid, die in het rijk van den Antichrist zich openbaren zal, geteekend als het *Beest*; de valsche wereldbeschouwing, die zich van de geesten zal meester maken, als de *Profeet*, en het rijk van den Antichrist zelf als een vrouw, de *hoer*, die de volkeren verleidt. En zoo nu geschiedt hier ook met den Dood en den Hades. In Openbaring 6:8 wordt zelfs gezegd, dat de Dood op het vale paard rijdt en de Hades hem volgt. Wat hier nu onder *Hades* te verstaan is, is niet gemakkelijk te zeggen. De vertaling *hel* is zeker niet juist, want in Openb. 20:14 wordt gezegd, dat de Hades eens in den vuurpoel zal worden geworpen worden en de Hades kan dus niet de vuurpoel zelf zijn. Maar evenmin is het juist hier den Hades op te vatten als een plaats, het schimmernij. Vooreerst toch kan een plaats niet als een *persoon* worden voorgesteld; elke topographische opvatting van den Hades ligt daarop schipbreuk. Wel heeft men gezegd, dat de Dood in Openb. 6:8 vooropgaat om de menschen te doden en daarna de Hades als schimmernij volgt om de zielen der gestorvenen in zich op te nemen, maar deze voorstelling klopt niet met wat in Openb. 6:8 staat. Er wordt toch gezegd, dat *hem*, dat is en aan den Dood en aan den Hades, macht werd gegeven om te doden tot het vierde deel der aarde. Zij doen dat door het *swaard*, den *honger*, den *dood* en de *wilde beesten der aarde*. Dat zijn de wapenen, waarmee ze optreden om hun last te volvoeren. Dood en Hades zijn hier dus beide *verderfende machten*, die de menschen doden. We zouden er

in onze taal door *Dood* en *Hades* Nog verder Openb. 20:13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100.

Ik dien zel worden, wat „Ik heb de Dood“. Gew dat de Hades is voorgesteld worden opgesleutels zou uitdrukkelijk aanleiding, en tegen deze of zijn. Maar ook saamgevoegd een vesting op deze moeilijke uitleggers der dat de sleutel zeggen willen. Koning van Hades den toing is echt stond: Ik he tot of van de ding nog mog Dood en Hades in de benden. „Ik l en den Dood“ den zin van: den toegang „Hierbij komt, de Dood en de voorgesteld. I en den Hades en eigenaars uitdrukking in Davids heeft.“ David de be Hades hadde en graf, tot di ding hen ovi Hem toekomst Hij sluit en n en de Hades ze vermogen macht geeft (

Dr. A. Kuyper schrijft in beel dachse schiedt Uitgevers-Maat Van dit plaas ten van Dr. Maatschappij „proeve. Gaarne vesti kan uiteraard wanneer het in Naar uit der 72 platen bewa graven“ zullen uit de Heilige ders van onze verbeelding en Van deze sel met name gen CRANE, ISRAEL VAN UDEN, A De bieschrijt door zijn woo pectus zegt, d groot formaat vormen. Maar, zooals graven sullen dienst doen. „Wanneer m vanden, waas bord door „t dood“ 't uiter en weer erin beurtelings all zonder de col schenden.“ Eindelijk zij dat het werk lijksche afteveri vrees (formaat Dr. KUYPER LEIDING, die in Deze Inleidit op het gebied daarin onze ou het woord. Ik wil hier u